

RECENZIA

R. Gradzinski — A. Kostecka — A. Radomski — R. Unrug: **Zarys sedimentologii**. Varšava, Wydawnictwa geologiczne, 1986, 628 s., 349 obr., 28 tab.

Sedimentológia je pomerne mladý odbor geologických vied, ktorý v ostatných dvoch desaťročiach zaznamenal pozoruhodný rozmach. Poznatky mnohých špecialistov sa využívajú pri vyhľadávaní nerastných surovín viazaných na sedimentárne horniny. Na výmenu skúseností a prezentovanie nových poznatkov už nestačia celosvetové kongresy IAS, preto sa začali v dvojročných intervaloch poriadat regionálne sympóziá (napr. európske v Juhoslávii, Francúzsku a v r. 1986 v Poľsku).

Poľská sedimentologická škola patrí k najerudovanejším v Európe. Vyšli z nej viacerí poprední svetoví sedimentológovia, okrem iných aj autori knihy *Zarys sedimentologii*. Oni napísali aj knihu *Sedimentologia* [1976], ktorá sa aj v ruskom preklade rýchle vypredala, preto R. Gradzinski, A. Kostecka, A. Radomski a R. Unrug zostavili novú knihu *Zarys sedimentologii* (charakteru vysokoškolskej učebnice), v ktorej sú síce niektoré kapitoly stručnejšie, ale ktorá je doplnená o nové poznatky z rýchle sa rozvíjajúcej sedimentológie. Čitateľ v nej nájde základné sedimentologické údaje, ale aj výsledky a postuláty moderných aktuogeologických štúdií v oblasti vzniku sedimentov.

Kniha je rozčlenená na 14 kapitol. V prvej sú opísané procesy sedimentácie, ich energia, základné delenie materiálu vstupujúceho do procesu sedimentácie, jej chemické parametre a základné fyzikálne, koncepčné a matematické modely, ako aj úloha času v jej procese. V druhej kapitole sa opisujú formy a základné fyzikálne vlastnosti transportu klastického materiálu, úloha tvaru dna pri transporte zrn vo vodnom prostredí, transport vetrom, vlnením, dmúťm a transport hlbinnými a suspenznými prúdmi. Ďalšie dve kapitoly podávajú štruktúrne znaky a textúry sedimentárnych hornín a základné metódy ich interpretácie. Okrem podných mechanických textúr sa tu opisujú aj základné biogénne textúry. Zvlášť

na kapitola je venovaná sedimentom gravitačných tokov so základnou charakteristikou turbiditných a fluxoturbiditných sedimentov. Stručne je rozpracovaná problematika fľových sedimentov, ich mineralógia, formy transportu, spôsob ukladania, kompakcia a diagenéza (autorom tejto kapitoly je K. Görlich).

V knihe, ktorá je prevažne venovaná klastickým sedimentom, je aj rozsiahla kapitola o sedimentárnych karbonátoch a stručné, ale obsahne kapitoly o sedimentológii evaporitov a silicítov, ako aj kapitola venovaná ostatným biogénnym a hydrogénnym sedimentom.

Záverčné kapitoly sumarizujú moderné sedimentologické poznatky o faciách, sedimentačných prostrediach, paleoprúdoch a o cyklickej sedimentácii.

Azda jediným nedostatkom knihy je, že v jej najrozsiahlejšej kapitole (Sedimentačné prostredie) nenájdeme nové postuláty z oblasti analýzy sedimentárnych panví z aspektu nových tektonických trendov, hlavne z aspektu litosferických dosiek, ani nové pohľady na klasifikáciu sedimentárnych panví.

Každú z kapitol doplňujú údaje o základnej literatúre so stručnou a výstižnou charakteristikou toho, čo v citovanej práci možno nájsť. Nechýba ani obsahly zoznam citovanej literatúry (asi 900 titulov), register autorov a vecný register.

Text bohato ilustrujú obrázky, grafy a tabuľky.

Autori knihy *Zarys sedimentologii* prispeli aj týmto dielom k udržaniu dobrého mena poľskej sedimentologickej školy. Knihu treba zaradiť medzi najlepšie súborné diela z daného odboru. Možno ju odporúčať širokej československej geologickej verejnosti, lebo v našej geologickej literatúre, ak odhliadneme od Petránkovej knihy *Usazené horniny* (1963) a niekoľkých novších, rozsahom i obsahom limitovaných prác Kukala, analogické sedimentologické dielo učebnicového charakteru nenájdeme. Zdá sa, že kniha bola určená len pre domácu ponuku v Poľsku a náklad 3000 + 150 ks neumožní, aby sa dostala vo väčšom počte aj do našich odborných či školských knižníc.

Dionýz Vass